DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10213556

CZU: 81`373.6

CLAUDIA CEMÂRTAN
Universitatea de Stat din Moldova
claudiacemartan@gmail.com
ORCID ID 0009-0004-2655-1035

TERMINOLOGIA IT – DE LA POLISEMIE LA ENANTIOSEMIE

Rezumat

Orice terminologie reprezintă o sumă de termeni ce aparțin unui subsistem lingvistic, acești termeni caracterizându-se prin *univocitate*, *non-ambiguitate* și *relații lexical-semantice* proprii. În realitate însă, aceste rigori sunt neglijate deseori, ceea ce determină pătrunderea în sistemul terminologic a unor fenomene semantice care nu-i sunt proprii, inclusiv a *polisemiei* și chiar a *enantiosemiei*. Asemenea abateri se constată nu doar în sistemele cu un grad sporit de specializare, care deservesc un cerc restrâns de utilizatori, dar ating și sfere globale, aplicate pe larg și, aparent, bine reglementate, cum e terminologia informatică. În cele ce urmează vom discuta unele manifestări ale polisemiei și enantiosemiei în sfera terminologiei tehnologiilor informaționale, analizând comportamentul unor termeni informatici atât din perspectiva relației lor cu limba română, cât și în raport cu terminologiile din alte domenii.

Cuvinte-cheie: termen informatic, polisemie, enantiosemie migrarea termenilor, metaforă terminologică

Abstract

Any terminology represents a sum of terms that belong to a linguistic subsystem, these terms being characterized by univocity, non-ambiguity and their own lexical-semantic relations. In reality, however, these rigors are often neglected, which causes the penetration into the terminological system of some semantic phenomena that are not its own, including polysemy and even enantiosemy. Such deviations are found not only in systems with an increased degree of specialization, which serve a narrow circle of users, but also reach global spheres, widely applied and apparently well regulated, such as computer terminology. In the following we will discuss some manifestations of polysemy and enantiosemy in the field of information technology terminology, analyzing the behavior of some IT terms both from the perspective of their relationship with the Romanian language and in relation to terminologies from other fields.

Keywords: computer science term, polysemy, enantiosemy, migration of terms, terminological metaphor

Dezvoltarea vertiginoasă și interacțiunea diferitor domenii ale activității umane, care pot fi urmărite în ultimele decenii, revendică inevitabil nu doar o extindere a straturilor lexicale existente, dar și formarea unor instrumente lingvistice noi, menite să deservească aceste domenii, adică a limbajelor profesionale în care lexicului specializat îi revine un rol determinant. În acest context, studierea unor asemenea limbaje este și actuală, și necesară, o atenție deosebită meritând analiza lexicului terminologic din sfera tehnologiilor informaționale. Or, conform opiniei judicioase a cercetătoarei R. Zafiu, „limbajul informaticii reprezintă astăzi – și nu doar pentru limba română – limbajul tehnic cu cea mai spectaculoasă ascensiune și cu cel mai puternic impact asupra limbii comune. Rapiditatea cu care s-a răspândit și s-a internaționalizat, odată cu tot mai larga folosire a computerului personal și a Internetului, oferă o instructivă ilustrare contemporană a schimbării lingvistice” [14, p.86], inclusiv prin vocabularul folosit în acest domeniu.

Totodată, răspândirea și folosirea pe larg a computerelor, tabletelor și a telefoanelor mobile (smartphone-uri) în tot mai multe sfere de activitate profesională, dar și în viața privată (verificarea mesajelor electronice, transferul de date, operațiuni financiare curente etc.), face ca acest tip de limbaj, strict științific la origine, să fie folosit de un public eterogen – de la nespecialiști, vorbitori cu un nivel mediu de specializare, până la specialiști din diverse sfere de activitate profesională, de aceea beneficiarii acestor tehnologii informaționale trebuie să înțeleagă și să știe a utiliza adecvat termenii specifici acestui domeniu, preponderent de origine engleză, cum ar fi: *display, update, mouse,*

monitor, modem etc. Categoria anglicismelor denotative cuprinde, în general, termeni de specialitate care nu au echivalente românești, deoarece denumesc realități apărute recent în diverse domenii ale culturii materiale și spirituale. Printre avantajele utilizării acestor termeni se înscriu: precizia sensului, scurtimea și simplitatea structurii, precum și caracterul lor internațional, care facilitează schimbul de informații și tehnologii între specialiști [3, p.38].

Informatica este o disciplină relativ nouă, ale cărei baze au fost puse în SUA acum câteva decenii. La fel ca în cazul oricărui domeniu științific, a fost nevoie de crearea unui limbaj specializat ce ar include termenii necesari pentru a numi precis noțiunile din domeniul respectiv. Însă, dacă până atunci termenii științifici erau formați preponderent pe baza unor cuvinte grecești sau latine, ceea ce le conferea un caracter de universalitate, în cazul informaticii s-a recurs la o altă modalitate, folosindu-se de la început termenii preluați din limba engleză obișnuită, cea vorbită în viața de zi cu zi. Ulterior, aceștia au fost preluați – direct sau calchiați – de alte limbi, devenind și ei „universali” prin utilizarea în mai multe idiomuri, pentru că, așa cum afirma reputatul lingvist E. Coșeriu, „majoritatea terminologiilor aparțin limbilor mai degrabă prin semnificant decât prin semnificat. În general, sublinia savantul, semnificatele termenilor științifici sunt „interidiomatice” (cel puțin, virtual). De aceea, aceștia se „traduc” ușor în comunitățile care posedă același grad de dezvoltare a științelor și tehnicilor, pentru că, în acest caz, „traducerea” presupune, pur și simplu, „substituirea semnificanților”, și nu „transpunerea semnificatelor unei limbi către semnificatele alteia”. De regulă, semnificatele termenilor se cunosc în măsura în care se cunosc științele și tehnicile cărora le corespund, și nu în măsura în care se cunosc limbile” [2, p.97-98].

În tradiția lingvistică se postulează că principalul criteriu al „termenului ideal” este *monosemia*, adică unui complex sonor (formă) îi corespunde un anumit sens (conținut), ceea ce reflectă concepția saussuriană despre caracterul biplan al semnului lingvistic. În momentul apariției termenului respectiv, această simetrie (1:1) se respectă, însă, în procesul funcționării sale, cuvântul, ca semn semiotic, dezvoltă o asimetrie a relațiilor dintre semnificant și semnificat, determinată fie de extinderea sferei de utilizare, fie de caracterul limitat al mijloacelor limbii. Această asimetrie generează diferite schimbări ce se referă fie la semnificant, fie la semnificat, iar uneori – la ambele componente ale semnului lingvistic. De exemplu, termenul-abreviatură *bit* a fost format din îmbinarea terminologică *binary digit*, suferind o modificare semantică: inițial, termenul științific *binary digit* însemna „una din cifrele folosite în baza binară de numerație” sau „numerotare binară; sistem de numerotare binară”, ulterior, semnificantul nou (*bit*), folosit în terminologia tehnicii de calcul, a obținut un semnificat nou, definit ca „unitate binară de măsură a cantității de informație” [4, p.46].

Întrucât terminologia face parte din limbă, termenul reprezintă un cuvânt special care este supus și el modificărilor în aceeași măsură ca și celelalte elemente ale limbii. Astfel, unul din efectele asimetriei dintre semnificantul și semnificatul termenului este polisemia nedorită, când unei forme de expresie îi corespund câteva sensuri, ceea ce face dificilă comunicarea profesională a specialiștilor la nivel național și internațional. Și chiar dacă în comunicarea profesională este importantă tendința spre monosemia termenului, în realitate este aproape imposibil a evita polisemia, ceea ce conduce la concluzia că monosemia nu este o condiție *sine qua non* a termenului, ci doar o rigoare ce i se solicită. Or, cu toată atitudinea negativă față de polisemie în sistemele terminologice, manifestată în special în lingvistica tradițională, ea trebuie apreciată ca un fenomen obiectiv în care sensurile cuvintelor sunt interdependente și intercondiționate. Deseori, un număr insuficient de trăsături diferențiale nu permite a conferi unor obiecte asemănătoare nume diferite, de aceea utilizarea termenilor polisemantici contribuie și la economia mijloacelor lingvistice.

În această ordine de idei, dezvoltarea științifică și explozia informațională din ultimele decenii au determinat nu doar declanșarea unor procese specifice pentru această dinamică, dar și schimbarea în genere a modului de interpretare a termenilor speciali, au impus necesitatea de modificare a teoriei terminologice inițiale [7, p.85], în special, a celei a lui E. Wüster [13, p.54], conform căreia cuvântul putea fi calificat drept *termen* numai dacă întrunea calitățile unei etichete și acestuia nu i se recunoșteau relațiile de polisemie, sinonimie, antonimie. În prezent însă, tot mai mulți lingviști acceptă ideea că unitățile terminologice au numeroase trăsături comune cu celelalte unități ale

lexicului unei limbi naturale, admițând chiar și faptul că „termenii speciali, ca semne lingvistice speciale – unități ale limbajelor specializate tehnico-științifice și profesionale –, sunt foarte dinamici și, în virtutea „migrației conceptelor” și, respectiv, a termenilor care le denumesc, ei au capacitatea de a trece cu ușurință dintr-un domeniu specializat în altul, achiziționând sensuri noi, drept care se reterminologizează” [8, p.72].

Apariția și răspândirea fenomenului polisemiei în domeniul terminologiei i-a determinat pe cercetătorii acestui fenomen să-l reinterpreteze și să-l „legalizeze” oarecum, operând o delimitare între așa-numita *terminologie internă*, văzută ca o „teorie a termenului în condiții *ideale*, cu scopul de a standardiza, de a norma și de a evita comunicarea ambiguă între specialiștii din același domeniu”, și *terminologia externă*, interpretată ca o „teorie a termenului în condițiile *reale* ale apariției lui în texte – *de la cele strict de specialitate, la cele cu grad inferior de specializare* –, depășindu-se, de data aceasta, granițele unui anumit domeniu” [9, p.2-3]. Pornind de la această constatare, cercetătoarea M.-M. Rizea precizează: „Dacă *terminologia internă, „tradițională”, normativă* vizează cucerirea unei monosemii universale, postulând o distanță optimală între limba comună și limbajele de specialitate, în scopul asigurării unei comunicări univoce, precise între specialiști, *terminologia externă, descriptivă* are ca principiu fundamental punerea sub semnul întrebării a postulatului wüsterian potrivit căruia termenul este monosemantic și monoreferențial” [9, p.3].

Așadar, este evident că un rol important în dezvoltarea *polisemiei terminologice* îl are fenomenul *migrării* termenilor – atât spre alte domenii, cât și spre limba comună –, acesta fiind determinat, mai ales, de noile relații extralingvistice: pe de o parte, tendința de „democratizare a cunoașterii” sau de „laicizare a științelor”, iar pe de altă parte, dezvoltarea unor domenii interdisciplinare, unde specialiști cu formații diferite sunt implicați în cercetarea aceluiași obiect de studiu [10, p.289].

Un asemenea exemplu de migrare poate fi considerat lexemul ***memorie***, moștenit din latinescul *memoria* și intrat în vocabularul comun cu sensul de „proces psihic care constă în întipărirea, recunoașterea și reproducerea senzațiilor, sentimentelor, mișcărilor, cunoștințelor din trecut” [5, p.619], fiind o caracteristică specifică, mai ales, regnului uman. Trecut în domeniul specializat al terminologiei IT, acesta denumește o „parte a calculatorului electronic în care se înregistrează instrucțiunile, cuvintele, valorile numerice etc. după o codificare prealabilă” [5, p.619] sau, altfel spus, un „dispozitiv permițând păstrarea și regăsirea informațiilor destinate prelucrării pe un calculator” [4, p.205] – funcții consonante cu cele presupuse în sensul de bază, doar că atribuite, de data aceasta, unui calculator, nu unei ființe umane.

Un traseu similar l-a parcurs și cuvântul ***meniu***, venind din limba franceză (*menu*), ca să exprime „totalitatea felurilor de mâncare servite la o masă” și, respectiv, „lista pe care sunt scrise felurile de mâncare și băuturile servite într-un restaurant, împreună cu prețurile” [5, p.620]. Acest sens a fost exploatat și de tehnologiile informaționale, care l-au adaptat la realitățile lor și l-au utilizat pentru a desemna o „listă de comenzi sau opțiuni oferite spre alegere utilizatorului în cadrul lucrului în mod convențional pe un display” [4, p.209].

Nu rareori, fenomenul migrării se poate realiza și între două domenii științifice distincte, ca în cazul termenului ***clonă***, preluat de tehnologiile informaționale din biologie, unde acesta denumea „totalitatea indivizilor rezultați pe cale asexuată dintr-un ascendent unic, având același patrimoniu genetic” [5, p.188]. În domeniul IT, termenul a ajuns să fie folosit chiar cu două accepțiuni: 1) „hardware „identic”, complet compatibil cu un altul, considerat de referință” și 2) „copie conformă – legală sau nu – a unui software sau sistem de operare” [4, p.74].

Și termenul ***fișier*** a migrat din domeniul biblioteconomiei, unde însemna 1) o „colecție de fișe organizate într-un anumit fel”, precum și 2) un „dulap sau o cutie în care se păstrează fișe”, mai fiind numit, în biblioteci, și „catalog” [5, p.382], în cel al informaticii, unde se referă la o „colecție de date de același tip, grupate sub un nume și reprezentate pe un suport (discuri, benzi magnetice etc.)” [5, p.382]. Ce-i drept, în uzul cotidian, acesta este concurat de „confratele” său englez *file*, pe care utilizatorii noștri de „romgleză” îl preferă lui *fișier*.

Ritmul vertiginos al dezvoltării tehnologiilor informaționale a generat situația că numeroși termeni informatici, unii chiar de uz larg, nu sunt înregistrați în dicționarele explicative ale limbii române. Un exemplu elocvent, în acest sens, îl prezintă cuvântul ***monitor***, atestat în DEX-09 [5, p.645] cu trei intrări: 1) (s.m., ieșit din uz) „Elev care menține ordinea și disciplina în clasă, în lipsa profesorului”, sens care are tangențe semantice cu etimonul său latin, care însemna „sfătuitor, mentor”; 2) (s.n.) „Aparat de control al unei instalații de telecomunicații, care urmărește imaginea proiectată de aparatele de luat vederi”; 3) (s.n.) „titlu dat unor periodice (oficiale)”. Cu toată polisemia acestui cuvânt, demonstrată prin sensurile propuse de DEX-09, niciunul din ele nu reflectă accepțiunea lui în informatică, fapt remarcat și de cercetătoarea M.-M. Rizea, care menționează: „Deși domeniul informaticii cunoaște o evoluție extraordinară […], manifestată la nivel internațional, cu importante consecințe de ordin lingvistic, înregistrarea avântului terminologiei informatice este slab reprezentată la nivelul dicționarelor generale ale limbii române” [10, p.294]. Apelând la dicționarele specializate, îl atestăm (și aici) cu câteva sensuri: 1) „Program din sistemul de exploatare destinat să asigure înlănțuirea diferitor părți dintr-o lucrare și lucrările între ele”; 2) „Mecanism permițând scrierea programelor paralele”; 3) „Ansamblu de vizualizare constituit dintr-un tub catodic și comanda de baleiere”; 4) „Dispozitiv software sau hardware ce permite măsurarea performanțelor unui calculator sau sistem informatic” [4, p.233], dintre care, se pare, doar sensul (3) este exploatat pe larg de utilizatorii nespecialiști.

Polisemia termenilor specializați se datorează, în mare parte, faptului că limbajul științific, în general, apelează deseori la metafore, dat fiind că orice încercare de transmitere a unor cunoștințe și informații noi este mult mai rezultativă, dacă se realizează prin raportarea lor la experiența empirică a receptorului. Or, domeniul tehnologiilor informaționale este plin de concepte metaforice, pornind de la exemplul clasic cu termenul *mouse* și până la unele ca *windows, desktop*, în engleză, sau *icoană, pagină, mesaj, memorie* etc., în română. Având în vedere că informatica este un domeniu foarte dinamic, ce surprinde prin noutăți și schimbări neașteptate, pentru ca utilizatorul să poată ține pasul, să reușească a înțelege rapid și eficient inovațiile care-l asaltează, acestea trebuie să fie explicate, înțelese și asimilate cât mai simplu și mai accesibil cu putință. În acest sens, terminologia IT – și asta se referă atât la terminologia informatică în limba engleză, cât și la cea românească, din moment ce modalitatea principală de îmbogățire a ei este calcul semantic, mai ales, după model englez – recurge la o „strategie”: tendința de creare a termenilor prin apelul la cuvinte uzuale, calitate distinctivă pentru acest tip de terminologie, așa încât majoritatea termenilor informatici sunt metafore, preferându-se analogia cu realități familiare [11, p.1].

Trebuie să remarcăm însă că majoritatea sensurilor derivate prin metaforă sau metonimie ale termenilor informatici sunt relativ ușor de decodat, media trăsăturilor semantice definitorii păstrându-se la nivelul vorbitorilor diferiți (specialiști sau nu), ceea ce reprezintă o condiție favorabilă pentru impunerea lor în limbă.

Generalizând un șir de abordări și interpretări ale metaforei terminologice în lingvistica actuală, cercetătoarea I. Druță opinează că aceasta este „un semn lingvistic de același tip ca și termenul, ceea ce înseamnă că este univocă, monoreferențială și că noțiunea desemnată de ea face parte dintr-un sistem de noțiuni predeterminate și predefinite”. Spre deosebire de metafora uzuală, artistică, cea terminologică „nu poate conține efecte retorice, conotative, menținând numai caracteristicile denotative, considerate stabile, non-subiective și analizabile în afara contextului” [6, p.25].

În opinia cercetătorului A. D. Anghelina, „faptul că un anumit concept este desemnat printr-un termen metaforic nu contravine în mod explicit criteriilor de *univocitate* și *precizie semantică* sau *monoreferențialitate* ale terminologiei specialiștilor. Metaforele terminologice sunt fixate la nivel național și chiar internațional de organisme competente, de autoritatea din domeniul respectiv și incluse alături de alți termeni specifici fiecărui domeniu, termenul exprimat metaforic este specific unui singur concept, păstrându-se astfel relația univocă dintre concept, termen și domeniu. Posibilele situații de ambiguitate rezultate de prezența aceluiași element lexical în lexicul comun și în anumite limbaje specializate sau în două sau mai multe limbaje de specialitate pot fi evitate cu condiția ca emițătorul sau receptorul unui mesaj să aibă în vedere contextul mai larg în care apare termenul. De

asemenea, posibilitatea apariției ambiguității este relativ scăzută, dacă transferul termenilor se face din domenii de specialitate îndepărtate, așa cum se întâmplă cu ***memorie*** (psihologie și IT) sau ***virus*** (medicină și IT) [1, p.155].

Așadar, abandonarea masivă de către terminologia informatică a statutului ei de „cuvânt monosemantic” și completarea inventarului ei, în mare măsură, din contul polisemiei este un fenomen atestat și deja justificat în literatura de specialitate. Tendința acestei terminologii însă spre polisemie se materializează, uneori, printr-o „derapare” spre alt domeniu semantic – cel al *enantiosemiei*.

Problema stabilirii statutului și rolului enantiosemiei la nivelul lexical al limbii revendică o abordare specială, care să permită a releva trăsăturile comune și diferențiale ce o apropie și, totodată, o delimitează de alte fenomene ca omonimia, polisemia și antonimia.

Enantiosemia în limbă este condiționată din punct de vedere istoric, ea constă în dezvoltarea, în structura semantică a cuvântului, a două sensuri opuse. Din perspectiva descrierii sincronice a limbii, ea este interpretată drept coexistența unor sensuri polare în cadrul unei unități lexicale. Astfel, enantiosemia se dezvoltă pe baza polisemiei: inițial, valorile enantiosemice se deosebesc puțin de cele polisemantice, dar, cu timpul, ele se îndepărtează, ajungând, în final, la slăbirea conexiunilor semantice dintre ele și la trecerea acestor sensuri în categoria celor polare [16, p.130-131].

În cercetările lingvistice din ultimele decenii, enantiosemia este interpretată drept: a) un tip special de polisemie, omonimie sau antonimie, b) un fenomen tranzitoriu între două categorii lexico-semantice – polisemie și omonimie, antonimie și omonimie, polisemie și antonimie, c) o categorie lexico-semantică a nivelului lexico-frazeologic al limbii. Fiecare din interpretările amintite este argumentată, pe de o parte, prin trăsăturile diferențiale ale acestui fenomen, iar pe de altă parte, conduce la înțelegerea diferită a enantiosemiei [15, p.28].

Principalul criteriu privind identificarea enantiosemiei la nivel lexical este cumularea sensurilor antonimice în limitele unei unități lexicale. Analizând problema definirii/identificării locului enantiosemiei în sistemul limbii și a relației ei cu alte fenomene lexical-semantice, trebuie să se ia în considerare modurile diferite de exprimare a sensurilor polare. În această ordine de idei, enantiosemia poate fi definită drept o categorie lexical-semantică independentă, întrucât fenomenele contigue cu ea nu posedă tot ansamblul de trăsături ce o caracterizează; ea intră în sistemul de relații omonimice, antonimice, sinonimice, contribuind la completarea unei verigi absente/goale în semantica lexicală a limbii.

Pentru a semnala prezența acestui fenomen și în terminologia informatică, vom invoca lexemul ***modem***, ce denumește un „dispozitiv care permite modularea și demodularea unui semnal, adică adaptarea unui canal numeric la un canal analogic și viceversa” [4, p.227]. Definiția citată relevă că acest cuvânt comportă, concomitent, două sensuri opuse: unul – de „modulare” și altul – de „demodulare”, reprezentând, astfel, o manifestare de enantiosemie vectorială, caracteristică susținută și de decodificarea structurii lui morfologice, termenul reprezentând un acronim pentru MOdulator și DEModulator [4, p.227].

Aceleași însușiri le demonstrează și termenul ***indicator***, care – prin unul din sensurile sale – desemnează „configurația convențională de biți sau caractere ce au rolul de a marca *începutul* sau *sfârșitul* (*subl.n.* – C.C.) unui bloc de informație” [4, p.203].

Uneori, fenomenul enantiosemiei se remarcă în structura unor termeni compuși, creați din lexeme ale căror sensuri sunt diametral opuse sau chiar se exclud. Așa este cazul cu expresia ***realitate virtuală***, care se referă la „crearea de către un calculator a unui mediu de sinteză suficient de realist pentru ca utilizatorul să se simtă transpus în universul artificial astfel creat” [4, p.284]. Chiar dacă la nivelul semnificației explicitate de sintagma propriu-zisă caracterul enantiosemiei este, oarecum, atenuat, explorând însă sensurile elementelor ei constitutive, enantiosemia se manifestă pregnant: *realitate* însemnând „fapt, lucru real, care există efectiv”, iar *virtual* – „care nu există efectiv, ci ca o posibilitate, potențial” [5, p.898, 1164].

Prezența enantiosemiei în terminologia informatică confirmă încă o dată faptul că terminologia este deschisă proceselor externe și suferă influența lor. Enantiosemia afectează sistemul terminologic și sistemul limbii în general, dar fără ea limba și-ar pierde originalitatea și complexitatea sa.

Așadar, cunoașterea sensurilor concrete și utilizarea adecvată a termenilor din domeniul tehnologiilor informaționale este, fără îndoială, un deziderat, dar și un imperativ al timpurilor noastre, pentru că, așa cum afirmă cercetătoarea E. Ungureanu, „trăim într-o societate informațională, adică societatea în care producerea și consumul de informație este cel mai important tip de activitate, informația este recunoscută drept resursă de bază, iar mediul informațional, împreună cu cel social și cel ecologic, este un mediu de existență a omului” [12, p.34].

Fiecare epocă istorică în parcursul de evoluție a limbii române a venit cu neologismele sale: slavonisme (pătrunse în limbă datorită traducerilor din slavonă a textelor religioase), grecisme, turcisme (în perioada domniilor fanariote), franțuzisme (mai ales, în epoca modernă), rusisme (de care încercăm să ne debarasăm) și, mai recent, anglicisme.

Afluxul de neologisme de origine engleză, înregistrat în ultimele decenii și manifestat îndeosebi în domeniul terminologiei informaționale a generat noi atitudini și în interpretarea unor fenomene semantico-lexicale refuzate anterior termenilor, cum este polisemia și enantiosemia. Prezența acestor fenomene într-un mediu „interzis” în tradiția lingvistică este dovada unei evoluții surprinzătoare a domeniului dat, ce necesită o acoperire terminologică „urgentă” – fapt ce justifică încălcarea unor canoane și exploatarea tuturor modalităților posibile și chiar a celor imposibile altădată de completare a fondului terminologic – polisemia și enantiosemia

Bibliografie:

1. Anghelina, A. D. *Aspecte metaforice în terminologia IT*. În: Variație lingvistică: probleme actuale (II). Pragmatică și stilistică. Lexic, semantică, terminologie / Actele celui de-al 14-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică, (București, 28-29 noiembrie 2014), București: Editura Universității București, 2015, p.153-156.
2. Coseriu, E. *Introducción al estudio structural del lexico*. In: Coseriu, E. Principios de sémantica structural. Madrid: Editorial Credos, 1977, p.97-98. Apud: MUNTEANU, Cr. Teze despre problema terminologiei. Perspectiva lui Eugeniu Coșeriu. În: Limba Română (Ch.), anul XX, 2010, nr.1-2.
3. David, M. *Aspecte ale influenței limbii engleze asupra limbii române actuale*. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/198-206_3.pdf [Accesat 10.09.2023].
4. *Dicționar de informatică* / coord. P. Morvan. București: Editura NICULESCU SRL, 2000, 430 p. *Dicționarul explicativ al limbii române.* București: Univers enciclopedic, 2009, 1248m p. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/dex09 [Accesat 11.09.2023]
5. Druță, I. *Metafora terminologică*. În: Limba Română (Chișinău), XVIII, 2008, nr. 5-6, p.23-27. Disponibil: https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A20625 [accesat 19.03.23].
6. Humbley, J. *Vers une récepcion plurielle de la théorie terminologique de Wüster: une lecture commentée des avant-propos successifs du manuel Einführing in die allgemeine Terminologielehre.* In: *Languages*, n°168, 2007/4, p.82-91. Disponibil: https://www.cairn.info/revue-langages-2007-4-page-82.htm [accesat 19.03.23]
7. Păcuraru, V. *Polisemia și dezambiguizarea unor unități recente ale vocabularului românesc din perspectiva dinamicii semantice actuale. Considerări și reconsiderări în contextul informatizării lexicografiei*. În: Philologia, LVII, nr.3-4, 2015, p.70-81. ISSN 1857-4300. Disponibil: https://www.diacronia.ro/en/indexing/details/A20059 [accesat 19.03.23].
8. Rizea, M. *De la monosemie la polisemie în terminologia științifică actuală.* Rezumatul tezei de doctorat. București, 2010, 61 p. Disponibil: https://www.scribd.com/document/225991983/De-La-Monosemie-La-Polisemie-Rezumat [Accesat 10.09.2023].
9. Rizea, M.-M. *Aspecte ale dezvoltării polisemiei la contactul termenilor informatici cu limba comună.* În: *Limba Română. Controverse, delimitări, noi ipoteze* / Actele celui de-al IX-lea Colocviu al Catedrei de Limbă Română. București: Editura Universității București, 2010, p.289-296. Disponibil: https://www.diacronia.ro/en/indexing/details/V833 [accesat 19.03.23], p.289.
10. Rizea, M.-M. *Terminologia informatică*. În: *Terminologie și terminologii I* / Coord. A. Bidu-Vrănceanu. București: Editura Universității din București, 2010. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/281647681_Terminologia_informatica [accesat 19.03.23].
11. Ungureanu, E. *Cuvinte și linkuri*. Chișinău: Arc, 2017, 184 p.
12. Wüster, E. *La théorie générale de la terminologie – un domaine interdisciplinaire impliquant la linguistique, la logique, l'ontologie, l'informatique et les sciences des objets*. In: Dupuis, H. (éd.). *Essai de*

définition de la terminologie. *Actes du Colloque Internacional de Terminologie*. Québec: L'Éditeur officiel du Québec, 1976, p.49-57. ISBN 0775425575. Disponibil: https://www.bookdepository.com/Essai-de-Definition-de-La-Terminologie/9780775425574 [accesat 19.03.23]
13. Zafiu, R. *Diversitatea stilistică în româna actuală*. București: Editura Universității București, 2001, 315 p.
14. Бессонова, Л.Е. *Энантиосемия как особый тип в системе лексических противопоставлений*. В: Проблемы лексической и категориальной семантики, 1982, вып.2, с.27-31.
15. Сахнова, О.И. *Энантиосемия в экономической терминологии.* В: Культура народов Причерноморья. 2006,№ 76, с. 130-134. Disponibil: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/14128 [Accesat 27.09.2023].